

FILATELIST št. 27

Glasiilo Filatelističnega društva Idrija

18. maj 2014

VSEBINA

<i>PETINŠESTDESET LET DRUŠTVA</i>	- Franci Jereb	3
<i>O NAŠIH PROJEKTIH V LETU 2013</i>	- Franci Jereb	4
<i>FESTIVAL IDRIJSKE ČIPKE</i>	- Franci Jereb	8
<i>ZAVAROVANJE IMENA IDRIJSKE ČIPKE Z GEOGRAFSKO OZNAČBO</i>	- Andra Marinko	9
<i>PERKMANDLC SREČNO!</i>	- Nikolaj Jereb	14
<i>JUBILEJ PARTIZANSKE BOLNICE FRANJE</i>	- Nikolaj Jereb	18
<i>SPOMIN NA ŠAHOVSKEGA VELEMOJSTRA PIRCA</i>	- Silvo Kovač	21
<i>MOJIH 50 LET - MANJ AKTIVNO, A VZTRAJNO</i>	- Leo Xhoko	23
<i>RADIOAMATERSTVO IN FILATELIJA</i>	- Leo Xhoko	26
<i>FILATELISTIČNA KARIKATURA</i>	- Silvester Bajc	28, 35
<i>TOMAŽ PUC - NOV ČLAN FD IDRIJA</i>	- Vojko Rejc	29
<i>POZDRAV IZ OMANA</i>	- Nikolaj Jereb	31
<i>ZAPISANO OSTANE</i>	- Vojko Rejc	36
<i>V spomin - METOD MOČNIK</i>	- Nikolaj Jereb	37
<i>V spomin - SONJA KAVČIČ</i>	- Nikolaj Jereb	38

FILATELIST je glasilo Filatelističnega društva Idrija, p. p. 111, 5280 Idrija.

Izhaja vsaj enkrat letno v nakladi 100 izvodov.

Mnenja avtorjev člankov so neodvisna od stališč upravnega odbora FD Idrija.

Odgovorni urednik: Franci Jereb. Tehnični urednik: Ljubo Ukmar.

Lektor: Janez Kavčič. Tisk: Ljubo Ukmar.

Uvodnik

PETINŠESTDESET LET DRUŠTVA

Franci Jereb

Mogoče je vsega skupaj videti malo, kar lahko društveni pokažemo kot fizični dokaz našega dela v letu 2013, vsi udeleženi pri njem pa dobro vemo, kako smo eden drugega vse leto cukali za rokav pri izpolnjevanju rokov zdaj za to zdaj za ono nalogo, ki smo si jo zadali. Saj nam nihče ni ukazal tega delati. Idrija bi preživela tudi brez našega načina zapisovanja dogodkov. Večina nas ne bi pogrešala. Večina ne bi pogrešila še marsičesa drugega, čeprav ne ve kam bi s prostim časom. Tisti zasanjanci, ki pa življenje želimo imeti odslikano v

male zobate okvirčke, pa pač s ponosom počnemo to kar počnemo. In to nas nekako izpolnjuje.

Seveda tudi odborniki društva zbiramo znamke, a je to pri društvenem delu komaj opazno in bolj moteče kot ne. Si predstavljate: s hobijem zbiranja znamk krademo čas društvenim nalogam, za katere so že družinske in službene obveznosti preveč moteče. Smo pač posebneži, ki smo se pred 65 leti odločili zaznamovati čas z zarisi na znamkah. Pred 25 leti pa smo se tega še intenzivneje in kreativneje lotili in ne popuščamo. Do konca 2013, našega 65. fiskalnega leta obstoja, smo izdali 101 priložnostno filatelistično obeležje.

Ljubi člani društva: iskrene čestitke ob 65-letnici dela, čeprav se nam je zadnjih 10 let članstvo osulo za eno tretjino. Iskrene čestitke in hvala vsem, ki ste prostovoljno, s stroški pa brez plačila sodelovali pri ustvarjanju naših projektov, eni enkrat, eni 10 krat, nekateri pa že kar stoenkrat. Slednji so kaki trije in njihov žar ne popušča, kot večni ogenj, ob katerega lahko drugi prižigajo svoje plamenice.

Čenjeni soobčani, tisti, ki se je vas prikaz na znamkah doslej dotaknil ali osebno ali preko dela, ki ga opravljate, Tudi vam hvala, da ste nam dovoljevali na pisma, razglednice, znamke in v ta bilten tiskati zgodbe o vas, da se vam je zdelo primerno finančno in drugače pri tem sodelovati. Hvala tudi zunanjim sodelavcem: likovnikom, tiskarjem, poštarjem in številnim drugim, brez katerih ne bi mogli speljati izdaj ali njih promocije.

Nastopilo je 66. leto brez vmesnega predaha, Ob občnem zboru je za nami že prvi projekt za naslednjega Filatelista. Z vso paro naprej ...

O NAŠIH PROJEKTIH V LETU 2013

Franci Jereb

Kaj je počelo v svojem 65. letu obstoja naše Filatelistično društvo? Veliko smo se pogovarjali, dogovarjali, si prenašali informacije in izkušnje, se družili tudi ob nefilatelističnih temah, nekoliko zamenjavali in ocenjevali svoje zbirke. Če računamo 50 rednih srečanj z dodatno polovico ure ob kavi na koncu, je to 125 ur debat – brez dobre desetine uradnih sestankov še poleg tega. Glavno delo pa je bila priprava in koordinacija projektov, opisanih v naslednjih odstavkih.

12. decembra 2012 smo izdali društveno obeležje: vrtljivi spominski poštni žig, osebno poštno znamko in priložnostno poštno ovojnico na UNESCOvo temo svetovne dediščinske liste.

Velik dosežek za Idrijo, pa tudi pomemben za državo je bil ta vpis. Pošta se do 2013 ni odločila UNESCOvega priznanja predstaviti na svojih znamkah in/ali celinah niti po svoji presoji ne, niti na našo pobudo že več kot leto pred vpisom ne. Zato smo februarja 2013 ponovili pobudo na Pošto Slovenije in predlagali skupno izdajo Pošte Kraljevine Španije in Pošte Slovenije za obeležitev vpisa dediščin teh dveh rudnikov na UNESCOv seznam. Odgovora ni bilo, kar običajno pomeni, da izdaje ni v načrtu. Zato bomo še marsikaj postorili v prid taki izdaji.

Marca je naše društvo prejelo županovo priznanje iz natečaja »Občina Idrija – lepa in gostoljubna«. To je že drugo tovrstno priznanje - prvo smo prejeli leta 2005. No, hvala županu in komisiji. Občina je vedno bila naš glavni sponzor projektov (no ja, kdo drug bi jih pa plačeval, saj se večinsko uglašajo na slavo, čast in ponos vojvodine Idrijske) in smo ji hvaležni, da ceni tudi naš način izražanja v javnosti.

Marca in maja smo se v znatnem številu udeležili velikih zbiralskih sejmov: v Ljubljani Collecte, v Veroni pa Veronafila. Vztrajno poskušamo v Italiji kupiti vse stare razglednice krajev naše občine, dokler so še po znosni ceni. Sicer jih namesto nas ljubiteljev pokupijo preprodajalci, ki jih kasneje prodajajo po neverjetnih cenah, na primer s popustom na Collecti so še vedno dražje od 100 evrov na razglednico. Razumne cene za razglednice naj bi bile po mojem do 30 evrov. S tem mišljenjem pa verjetno spadam med zbiralce – naivce.

Ob občnem zboru maja smo izdali letni bilten Filatelist št. 26. Vanj vložimo vedno dela. Lahko poskusite z izdajanjem česa podobnega, pa boste videli,

koliko dela je potrebnega za to.

Junija smo, z enim tednom razmika, pripravili dve društveni izdaji in ob njiju dva tedna trajajočo filatelistično razstavo. Izdaji, orisani v naslednjih dveh odstavkih, smo imeli čast predstaviti na slovesni odprti seji občinskega sveta, ko se podeljujejo občinske nagrade in je udeležencev kar precej.

Ob čipkarskem festivalu smo praznovali z vsemi Idričjani in obiskovalci ob stojnici na Mestnem trgu. Naše obeležje je obsegalo spominski poštni žig, osebno poštno znamko in maksimum kartico.

Ob občinskem prazniku teden kasneje pa smo se pridružili akciji muzejskega rudnika in nekaterih drugih akterjev v občini, da bi promovirali in nekako standardizirali lik jamskega škrata našega rudnika. Akademski slikar Jurij Pfeifer in stalni sodelavec Nande Rupnik sta predstavila vsak svoje videnje jamskega škrata Perkmandlca na osebni poštni znamki, priložnostnem poštnem žigu in maksimum kartici.

Naj omenim še osebno delo nekaterih članov izven programa društva, ki pa ni le zbiranje znamk. Nekateri člani smo izdali še svoje priložnostne filatelistične izdaje izven Idrije. Niko Jereb redno publicira prispevke o dejavnosti društva v lokalnih in širših medijih. Srečko Kogoj in Ljubo Ukmar širita in večata uporabnost medmrežne predstavitve društva. Janko Štampfl je objavljajl v 2013 v Dnevniku že 25. leto tedensko filatelistično kolumno. Pripravil je tudi odmevno filatelistično razstavo v Ljubljani. To je le nekaj omemb, saj smo vsi kar precej delavni.

27. septembra smo v muzejski dvoranici v Cerknem predstavili priložnostno filatelistično izdajo in razstavo ob 70-letnici ustanovitve SVPB Franja v sodelovanju z Mestnim muzejem Idrija in Občino Cerkno. Likovno podobo je študijsko dovršeno pripravil Cveto Koder, univ. dipl. arh., ki se zaveda posebnosti likovnih zahtev za izdelavo poštnih žigov, predlog za osebne poštno znamke in razglednice. Torej spet je bil narejen komplet treh elementov in na vsakem je bila avtorska risba našega sodelavca. Radi predstavljamo tudi cerkljanske teme. Vendar v tej občini ni kakega posebnega zanimanja za filatelijo. Redno in pridno je z nami sodeloval samo naš Metko, ki pa ima v tej številki biltena zadaj zapisano zadnje slovo.

12. oktobra smo na Mestnem trgu sodelovali s Šahovskim društvom Kolektor ob odkritju spominske plošče šahovskemu velikanu Vasji Pircu, rojenem v Turkovi hiši na Placu. Izdali smo spominski poštni žig, osebno poštno znamko

ter razglednico s portretom slavljenca. Likovno predstavitev sta dopadljivo realizirala arhitekt Silvij Jereb (osebna poštna znamka) in Nande Rupnik (priložnostni poštni žig). Resnici na ljubo: razglednico smo le dotiskali, saj smo imeli še zalogo naših razglednic od Pirčeve izdaje izpred nekaj let. Tudi filatelistično razstavo smo pripravili kot je predpisano in kot se spodobi po ustaljenih filatelističnih normah.

Srečevali smo se vsako nedeljo od devetih do enajstih v čipkarski šoli pod gra-

foto: Ljubo Ukmar

Nedeljsko srečanje FD Idrija. Od leve: Vojko Rejc, Ivi Ferjančič, Niko Jereb in Lado Štravs.

dom, za kar smo zelo hvaležni Gimnaziji Idrija, ki nam jo prepušča v uporabo po dovolj nizki ceni, ki jo naše finance prenesejo: brezplačno. Tudi del arhiva lahko hranimo tam – nadstropje pod Enoto Zgodovinskega arhiva Ljubljana, ki hrani naše dokumente iz preteklih desetletij. Tudi občni zbori so v tej učilnici, in pa večje fizične priprave izdaj, da je dovolj prostora za sušenje sveže odtisnjenih spominskih žigov. Odbor se je največkrat sestajal pri meni doma, kamor smo morali proti koncu leta prenesti tudi del manj pomembnih artiklov arhiva, saj so naše gimnazijske omare premajhne, čeprav so nam lani dovolili na Gimnaziji še uporabo ene dodatne omare za naše materiale. Kakšen zaplet je ta omara povzročila v mednarodni diplomaciji pa je opisano v rubriki kjer »zapisano ostane«.

Redno smo sodelovali s FZS: z enim predstavnikom v njegovem izvršnem odboru, z rednimi pisnimi in osebnimi kontakti. Sodelovali smo s predlogi pri prenovi aktov FZS in pri ponovni oživitvi krožne menjave znamk. Na Pošto Slovenije smo lani 3 x poslali dopis/pobudo o priložnostih za nove izdaje. Ponovili smo pobudo za »Unescovo« znamko in za znamko idrijskih žlikro-

fov. V marcu 2014 se je pokazalo, da bo Pošta Slovenije skoraj 10 let po našem prvem predlogu uvrstila na svoj program v novembru 2015 idrijske žlikrofe in šebreljski želodec.

No, letos pa smo že promovirali uradno turistično priložnostno znamko Pošte Slovenije in pripravili Filatelista št. 27 za občni zbor, kjer bomo potrdili letošnji program dela.....

Na naslovnici prikazujemo priložnostno poštno znamko Pošte Slovenija iz serije Turizem. Na zadnji strani pa je zastrto odslikana društvena maksimum kartica z uporabljenim žigom prvega dne.

Srečno!

Udeleženci enega od srečanj v stari osnovni šoli pod gradom. Od leve: Ljubo Ukmar, Franci Vidmar, Lado Štravs, Andrej Krapež, Franci Jereb, Vojko Rejc, Silvij Bajc in Luciano Franzini.

FESTIVAL IDRIJSKE ČIPKE 2013

Franci Jereb

Za 32. Festival idrijske čipke nam je Dado Andder pripravil originalno likovno predstavitev gesla lanskega festivala »Rastemo skupaj. praznujemo skupaj«, ki se je ponovila trikrat: na spominski razglednici, osebni poštni znamki in priložnostnem poštnem žigu 15. junija. Likovna konstrukcija, grad na »stebrih« napisa IDRIJA nad stopniščem v barvah občinske zastave, nekoliko spominja na UNESCOv logotip, a ne toliko, da bi bilo kaj narobe. Važno je, da vsi razumemo sporočilo. Slava čipke pa na sliki vzhaja izza gradu. Žal je grad geografsko bolj na zahodni strani mesta. Vseeno pa sem prepričan, da čipka res vzhaja, saj se bliža svetovni kongres klekljanja v naši kotlini.

Dokler bo trajal naš festival idrijske čipke, ga bomo filatelisti po svoje obeleževali in se ga aktivno udeleževali. Na festivalu smo vedno opazni. Stojnico obišče vsako leto precej ljudi, ki jim tudi tak izdelek nekaj pomeni. S svojo dejavnostjo pritegnemo na festival predvsem filateliste in zbiralce idrijskih spominkov.

Naši člani vse dneve čipkarskega festivala brezplačno ponujajo obiskovalcem naše izdaje. Precej dela pa vložijo tudi v pripravo in postavitev filatelistične razstave. Silvester Bajc je prikazal primerke iz svoje obsežne zbirke čipk na znamkah. Niko Jereb pa se je poklonil idrijskim rudarjem z rudarsko znamkovo zbirko ob občinskem prazniku, ki smo ga proslavljali skoraj sočasno s FIC. Razstava je bila tokrat postavljena v tako odmaknjen kot kleti čipkarske šole, da je komaj kdo našel pot mimo njenih panojev, usmerjevalnim plakatom navkljub. Škoda.

ZAVAROVANJE IMENA IDRIJSKE ČIPKE Z GEOGRAFSKO OZNAČBO

Andra Marinko

Med pomembnejše mejnike v zgodovini idrijske čipke lahko štejemo leto 2000, ko je Občina Idrija pridobila pravico do označevanja čipk z geografsko označbo Idrijska čipka. Večletna prizadevanja skupine domačih strokovnjakov, ki smo imeli vso podporo pri tedanjih vodstvih Občine Idrija, so se začela po letu 1990. Ob upoštevanju zakonodaje so bile na podlagi zgodovinsko utemeljenih dejstev (z vmesnimi prekinitvami zaradi nasprotovanj sosednjih gorenjskih občin) izpeljane potrebne aktivnosti za pridobitev pravice do uporabe imena Idrijska čipka kot geografske označbe. Kaj nas je pravzaprav vodilo v prepričanju, da se zavzemamo za zgodovinsko pomembno stvar? Po eni strani je bilo to dejstvo, da imajo znaki razlikovanja (to so tržne in blagovne znamke pa tudi geografske označbe) na trgu tržne in posledično finančne učinke. V znakih se zrcalijo gospodarska moč, želje in pričakovanja potrošnikov, njihova občutja in življenski stil. Kaj pa je tisto, kar daje večji pomen blagu označenemu z geografsko označbo? Z geografsko označbo označeni proizvodi se na trgu ločujejo od ostalih podobnih, kar je v interesu tako proizvajalca kot potrošnika, saj so za te izdelke predpisani posebni standardi kvalitete, njihovo izpolnjevanje pa je pod stalnim nadzorom. Pomemben je tudi znak geografske označbe, ki je že sam po sebi element oglaševanja. Ker pa geografska označba omogoča prepoznavanje izvora blaga, to vsekakor prispeva tudi k identiteti območja, kjer je bilo proizvedeno.

Zavarovanje imena Idrijska čipka ne bi bilo možno brez argumentov, ki nam jih daje zgodovina. Splošno znano je, da je prodaja čipk na širšem območju Idrije v vseh obdobjih prispevala k boljšemu finančnemu stanju idrijskih družin. Enkrat so bili zaslužki večji enkrat manjši, kar je bilo vedno odraz različnih pogledov na čipko, njene funkcije in status. Na prelomu iz 19. v 20. stoletje je bilo klekljanje, ki je bila pomembna gospodarska dejavnost, označena kot »hišna industrija« [1]. »Prvo pisno omembo izraza Idrijska čipka zasledimo leta 1788 v poročilu Goriškega gospostva, ki pravi, da so pri nekem goriškem

trgovcu našli 27 kosov nepečatenih idrijskih čipk«, tako piše Ivana Leskovec v knjigi Idrijska čipka, z nitjo pisana zgodovina [2]. Idrijske čipke so se v raznih obdobjih prodajale pod drugimi imeni, zato je še posebej pomembno, da so si prvi idrijski trgovci izjemno prizadevali za njihovo večjo prepoznavnost. Pri trgovanju so uporabljali tudi svoje znake, ki jih že lahko pojmujejo kot blagovne znamke. Največkrat so bili to priimki trgovcev in imena podjetij na dopisih, žigih in pečatih, ki so imeli poleg značilnih črk tudi druge vizualne elemente. O zavedanje pomena izvora idrijske čipke govorijo tudi nekatere pisne navedbe izpred več kot sto let. Tako na primer poročilo o delovanju prve čipkarske zadruga v Idriji, leta 1905, med drugim pravi, da je »namen ustanovitve zadruga postavitev čipkarske trgovine na trdne temelje in ji dati slovenski, idrijski pomen, saj, da se izvažajo idrijske čipke v svet kot beneške, tudi kot češke in nizozemske, zelo malo pa kot idrijske« [3]. Tudi na rednem letnem občnem zboru druge čipkarske zadruga, (ki je bila ustanovljena leta 1946), dne 18.3.1956 [4], je bilo prav tako dano opozorilo po nujnosti uporabe imena idrijska čipka na vseh trgih.

Preden nadaljujem s predstavitvijo geografske označbe Idrijske čipke in našimi rešitvami je potrebno, za boljše razumevanje, na kratko pojasniti pojem geografske označbe. »To je institut znotraj prava industrijske lastnine, kamor so bile (geografske označbe) uvrščene šele nedavno« [5]. Geografska označba je zasebna pravica, ki pa je kolektivna in kot taka vezana na ozemlje, kar pomeni, da jo lahko uporabljajo vsi proizvajalci na določenem območju, če proizvajajo in dajejo v promet blago v skladu s pogoji, ki so določeni. »V primerjavi z drugimi znaki razlikovanja za geografske označbe veljajo nekatere posebnosti. Drugi znaki se namreč uporabljajo za razlikovanje blaga iste vrste ali podobne vrste med seboj, pri geografski označbi pa ta v svojem okviru združuje proizvode določene vrste po svoji podobnosti glede na to, od kod blago izvira« [6]. Za geografsko označbo je pomemben njen izvor. Ta »povezava lahko izhaja iz naravnih dejavnikov kot so klima, zemlja, voda, tla, favna, flora, lahko pa ima svoj vzrok v človeški prizadevnosti, to je v tradicionalnih postopkih, ki so vezani na posebno spretnost ali iznajdlivost tamkajšnjih prebivalcev« [7]. »Geografske označbe seznanjajo udeležence na trgu s tem, od kod blago izvira, kdo so njegovi proizvajalci, kot npr. muransko steklo, idrijske čipke, nanoški sir« [8]. Slovenski zakon o industrijski lastnini pravi, da se z geografsko označbo zavaruje geografsko ime proizvodov, katerih posebne lastnosti so pretežno odvisne od kraja oziroma območja, na katerem so bili proizvedeni, če so te lastnosti nastale naravno pod vplivom podnebja, tal ali z ustaljenim načinom in postopkom proizvodnje [9]. Geografskih označb ne smejo uporabljati proizvajalci, ki ne izhajajo iz območja, ki ga označuje geografska označba, oziroma izdelovalci, ki blago izdelujejo na dru-

gem območju, kljub temu da je navedeno resnično poreklo izdelka, da je označba uporabljena v prevodu, ali so ji dodani izrazi, kot so »tip«, »oblika«, »imitacija«, »vrsta«, »stil« ipd. [10]. Do zlorabe geografske označbe pa pride tudi v primeru, če jo uporabljajo proizvajalci, ki so upravičeni do njene uporabe, vendar ne izdelujejo izdelkov v skladu z določili in zahtevano kvaliteto. Geografsko označbo se ne more prenesti na drugega, tudi ne more biti predmet licenčne pogodbe [11]. Trajanje geografske označbe ni časovno omejeno. Ko je označba enkrat priznana in vpisana v register označb na Uradu za intelektualno lastnino, to velja za vselej.

Geografska označba idrijska čipka

Avgusta 2000 je Urad RS za intelektualno lastnino Občini Idrija izdal odločbo s katero je bilo geografsko ime Idrijska čipka zavarovano z označbo porekla blaga in pod zaporedno številko 9 vpisano v register označb porekla blaga. Podlaga sta bila Pravilnik o označbi porekla blaga Idrijska čipka in zemljevid območja dežele idrijske čipke (po Ivanu Vogelniku, ki je bil ravnatelj v čipkarski šoli v Idriji v času njenega največjega razcveta), ki sta postavila kriterije načinu izdelave, vrsti uporabljenega materiala, določila območje izdelave in način zagotavljanja kvalitete čipk (Uradni list RS, št. 67/1999, 62/2000 in 78/2000). K pravilniku, ki ga je sprejela Občina Idrija, so kasneje pristopile tudi ostale občine iz območja uporabe. Geografska označba predstavlja ločnico med idrijsko čipko kot generičnim izdelkom in med idrijsko čipko ter čipkami, ki so izdelane na drugih območjih. Pravico do označevanja čipk z geografsko označbo imajo v skladu s pravilnikom klekljarice z določenega območja, če seveda izpolnjujejo vse zahtevane pogoje, ki so zajeti v pet sklopov (kriterijev). Prvi predstavlja podrobno klasifikacijo čipk, drugi pa klasifikacijo tehnik in elementov. V tretjem kriteriju je določeno območje, ki smo ga poimenovali »dežela idrijske čipke« in obsega občine oziroma dele naslednjih občin: Ajdovščina, Cerčno, Dobrova - Polhov Gradec, Horjul, Idrija, Kanal, Logatec, Nova Gorica, Tolmin, Vrhnika. Samo klekljarice na tem območju lahko pridobijo pravico označevanja čipk z geografsko označbo. Pravilnik o

označbi porekla blaga Idrijska čipka dopušča eno samo izjemo za klekljarice izven območja, ki so obiskovale enega od programov čipkarskih šol na tem območju in izpolnjujejo vse ostale kriterije. Četrty kriterij določa, da lahko z geografsko označbo označimo samo čipke, narejene pretežno iz naravnih materialov: lanu, bombaža, svile.

Izjemno pomemben je peti kriterij, v skladu s katerim se ugotavlja kakovost čipk. Ta kriterij v bistvu pomeni standard kvalitete, ki jo ocenjuje posebna komisija. Vsaka čipka lahko vsebuje enega ali več elementov čipk, sklekljanih v eni ali več tehnikah, ki jih je potrebno oceniti v skladu z dogovorjenimi merili. Odbor za označbo porekla Idrijske čipke (imenujejo ga občine z območja dežele idrijske čipke) je leta 2010 sprejel dopolnjen način ocenjevanja čipk, ki temelji na ocenjevanju osnov, ki so skupne vsem čipkam in elementov ter tehnik iz drugega kriterija [12]. Posebej za namen ocenjevanja je bilo narisanih 31 vzorcev čipk, ki smo jih glede na njihovo težavnost razdelili na osnovno stopnjo, zahtevnejšo in najzahtevnejšo. V praksi to pomeni, da mora klekljarica za pridobitev osnovnega dovoljenja in posledično tudi certifikata sklekljati in prinesiti v ocenjevanje točno določene čipke (ozki ris, ovinek v ozkem risu, pravokotni vogal v ozkem risu, koničast vogal v ozkem risu, kitico, rožico iz kitic, idrijski ris, ovinek v idrijskem risu, dvojno sukanje v idrijskem risu, ovinek s pomožnim postavkom, pravokotni vogal v idrijskem risu, koničast vogal v idrijskem risu, sukani ris, sukani ris pri idrijskem risu, vogal v sukanem risu, vogal iz idrijskega in sukanega risa). Šele ko ima klekljarica pridobljeno dovoljenje osnovne stopnje se lahko loti ostalih dveh. Zahtevnejša stopnja zahteva pozitivno ocenjene čipke, ki vsebujejo: polpremet, polpremet pri idrijskem risu, vogal v polpremetu, ovinek v polpremetu s puščanjem parov, ovinek v polpremetu s posnemanjem, ovinek v polpremetu s pomožnimi postavki, široki ris, ovinek v širokem risu, rogljički, pravokotni vogal v širokem risu, koničast vogal v širokem risu, ribica, rožica iz ribic, predeljeni ris, ovinek v predeljenem risu, sukane slince, vogal v sukanih slincih, mizice, vogal v mizicah, pajki, prehodi iz risa v pajke, satovje, kantu-rožica, možgani, franže ob robu čipke, polnitve, tulipani. V najzahtevnejšo stopnjo pa so razporejeni italijanski ris, ostale oblike ribic, slince, rožica s kitico, cvetka, pike, nageljček, vrtnica, rožica s prehodi, ris in polpremet, granatno jabolko, figura, franže pod risom, luknjice in ostale čipke.

Ko klekljarice prejmejo dovoljenje za označevanje čipk oziroma certifikat, letih ni potrebno obnavljati. V petletnih obdobjih pa je potrebno dokazovati izpopolnjevanje v klekljanju, ki lahko poteka v katerem koli društvu klekljaric na območju ali samostojno v delavnicah ene od čipkarskih šol na območju, v minimalnem obsegu 50 ur. S prikazanim sistemom ocenjevanja se preverja

kakovost čipk pri klekljaricah. Imamo pa tudi možnost preverjanja čipk tudi pri trgovcih. Sledljivost čipk je zagotovljena s tem, da dobi klekljarica poleg nalepk z geografsko označbo Idrijske čipke in obešank (s katero označi čipke) tudi posebne nalepke s številkami, ki morajo biti nalepljene zraven znaka geografske označbe na embalaži. Idrijsko cerkljanska razvojna agencija d.o.o. Idrija, ki vodi register klekljaric s pridobljeno pravico do označevanja čipk z geografsko označbo in je pooblaščen s strani Občine Idrija za izvajanje strokovnih nalog na področju geografske označbe, razpolaga tudi s temi podatki.

Ocenjevanje čipk poteka vsako leto najmanj enkrat (meseca maja). Slovesna podelitev certifikatov je sestavni del programa Festivala idrijske čipke. Klekljarice so na pridobljene certifikate ponosne. Po mojem prepričanju pa je samo vprašanje časa, kdaj se bodo pokazali vsi učinki, ki jih geografska označba nosi v svojem bistvu.

Viri in literatura:

1. Ivan Mohorič, Problematika domače obrti v zadnjem stoletju, Slovenski etnograf, XX-XXI/1 1951, str. 15-16.
2. Idrijska čipka, z nitjo pisana zgodovina (239 strani), Idrijska čipka v evropskem okviru, Ivana Leskovec 10-21 strani, str.17. Mestni muzej Idrija, Idrija, 2012.
3. Naprej, IV/6,1906, str. 6.
4. SI ZAL IDR 219, t.e.1.a.e. 2, Zapisnik občnega zbora Čipkarske zadruge Idrija, 18. 3. 1956.
5. Rado Bohinc in Mojca Kete Ujčič (2001): Tržno pravo. Ljubljana: FDV, 70, strani 249.
6. Rado Bohinc in Mojca Kete Ujčič (2001): Tržno pravo. Ljubljana: FDV, 70, strani 249.
7. Marija Krisper-Kramberger, (1981): Varstvo označb geografskega porekla blaga. Ljubljana, Center za samoupravno normativno dejavnost str. 24, strani 66).
8. Krešo Puharič: Zakon o industrijski lastnini s komentarjem. Ljubljana: GV Založba, 2003. Str.: 1190, str. 284).
9. Zakon o industrijski lastnini ZIL-1-UPB3, Uradni list RS, 51/2006 (55. člen).
10. Zakon o industrijski lastnini ZIL-1-UPB3, Uradni list RS, 51/2006 (3. odstavek 58. člena).
11. Andrej Piano: Geografske označbe – kratek oris. Ljubljana: Podjetje in delo, 2001. Str.: 88–100. str. 98.
12. Andra Marinko, Aleksandra Pelhan, Irma Pervanja, Idrijska čipka: geografska označba. 2. prenovljena izdaja. Idrija 2010, 5-7, strani 148.

PERKMANDLC SREČNO!

Niko Jereb

Dobrega pol tisočletja je trajalo kopanje živosrebrove rude pod našim najstarejšim rudarskim mestom in prav toliko časa je trajalo tudi pridobivanje žlahtne »žive« kovine. Tehniška zapuščina se je bogatila skozi davno minula stoletja vse do zaprtja rudnika leta 1995. Pripominjam, da je letnico zaprtja težko določiti, saj so se zapiralna dela zavlekla tja v prvo desetletje novega tisočletja. Največkrat se omenja prej navedeno leto. Takrat je bilo v topilnici opravljeno zadnje žganje rude in pridobivanje živega srebra je dokončno prenehalo. Vzporedno z rudnikom je dihala mesto Idrija z živahnim kulturnim in znanstvenim utripom, ki je dal bogat prispevek v skupno dediščino. Njen tehniški del pa je ovrednoten kot edinstven v svetovnem merilu in kot dediščina živega srebra skupaj s španskim mestom Almadén vpisan na Listo svetovne dediščine pri Unescu.

Tudi iz te bogate zakladnice črpamo idrijski filatelisti ideje za naše izdaje. Filatelistično društvo Idrija je že pred petindvajsetimi leti sprejelo dolgoročen program, ki naj bi s filatelistično-poštnimi obeležji predstavljal kraju in svetu najimnitnejše pomnike idrijske zgodovine. Tako se vsako leto vrstijo spominске izdaje, ki tradicionalno pospremijo občinski praznik ter druge aktualne dogodke.

V letu 2013 smo filatelisti posegli v rudarsko mitologijo in izbrali lik Perkmandlca, jamskega škrate. Že davno pred začetki rudarjenja je Perkmandlc živel v

skrivnih votlinah, polnih cinabaritnih kristalov in tam pretakal živo srebro. S prihodom prvih sledilcev in nabiralcev živega srebra in cinabaritne rude se je potuhnil in skrivoma obiskoval izkopane rove ter opazoval rudarje pri delu. Rad jim je nagajal in jih strašil. Čeprav je bil poreden, je vendarle bil dobrega srca. Zgarani knapi so se mu smilili, ko so neuspešno kopali v trdo gluho skalo išoč rudonosno žilo. Zato jim je velikokrat s trkanjem nakazoval v katero smer naj kopljejo. In res so vsakokrat prišli do dragocene težke rdeče rude, v kateri je bilo shranjeno živo srebro. Knapi so se ga po malem bali, a hkrati so mu bili hvaležni. Zato so Perkmandlcu vsako leto odnesli v najgloblji rov nekaj dobrot in novo rdečo suknjico v zahvalo za pomoč in kot priprošnjo za naprej.

Z osebno poštno znamko, priložnostnim poštnim žigom in maksimum karto smo na občinski praznik 22. junija, ko goduje zaščitnih idrijskih rudarjev sveti Ahačij, obeležili tega našega jamskega škrata Perkmandlca. Idrijčan, akademski slikar Jurij Pfeifer, ga je narisal, kako nagajivo in hkrati dobrohotno zre proti knapom, ki krampajo v živo skalo sledeč rdečo rudo. Slikar Nande Rupnik je oblikoval priložnostni poštni žig. Lik v njem je kar preveč diznjevski. Podobo za osebno poštno znamko pa smo sestavili z združenimi močmi. Pogrešili smo se le pri barvi suknjice, morala bi biti rdeča! Izročilo namreč pravi, da so knapi v njegov rov vsako leto nastavili novo rdečo suknjico in nekaj priboljška. Na znamki se nam Perkmandlc pod rdečo kapo skoraj porogljivo nasmiha, kot bi nam hotel nekaj povedati.

Dogodek je pospremila priložnostna filatelistična razstava, ki je bila posvečena Festivalu idrijske čipke in prazniku občine Idrija. Ekspoziti v štirih vitrinah so predstavljali umetnost klekljane čipke ter motive rudarjenja in mineralov. Oba praznika si namreč tesno sledita in oba smo tradicionalno zaznamovali z našimi izdajami. Razstavo sva pripravila Silvester Bajc na temo čipk in Niko Jereb na temo rudarstvo. Postavljena je bila v Čipkarski šoli v kletnih prostorih ICRE. Lokacija razstave je bila neustrezna, saj so prostori preveč odmaknjeni od drugih razstav na šoli in kljub označbam so jo našli le redki obiskovalci.

Za popestritev pa še zgodba o Perkmandlcu in njegovi bradi, ki sem jo slišal od starih knapov.

Bilo je nekoč v globinah živosrebrovega rudnika v Idriji. V ozkem rovu, kjer sta delala sama, sta knapa sedla, da malo počijeta. Črna tema je bila tako gosta, da jo je brlivka, obešena na klinu, premagovala komaj za dober korak.

»Pasluš, kuga je tú«, je knap zašepetal proti svojemu tavaršu. »Neč nism slišeu«, mu je ta odšepetal. Tihota je bila neizmerna v tej zavratni jami in skozi trdo temo ni prodril noben zvok. Nenadoma pa se je zaslišalo škripanje. »Cimpri se

matraje», je rekel prvi in hotel še nekaj dodati pa ga je tavarš z močnim prijemom zadržal. Nekje pred njima se je začulo, kot bi nekdo udarjal s šlengerjem po trdi steni. Potem je nehala. Zadrževala sta dih in oprezala v temo. Nič. Sama gluhoti vse naokrog. A čez nekaj trenutkov se je znova oglasilo. Razločno sta slišala zvok enakomernega trkanja po skali. Spreletaval ju je srh in v mislih sta se priporočila sveti Barbari, svetmu Ahaciju ter svetemu Antonu.

»Pejva paglidat«, sta si dajala korajžo. »Marbet pa nama Perkmandlc če pavidat, ki je bagata ruda!« Leščerba je medlo osvetljevala sivkaste odkope, ko sta oklevajoče lezla po rovu. Njuna radovednost se je borila s strahom in zmagala, posebno še, ker se je trkanje oddaljevalo. Zato sta krepkeje stopila. Ko pa se je prehod ostro zaobrnil v še debelejšo temo, sta obstala kot vkopana, kajti soj se je za hip odblesnil od nečesa belo svetlečega. Leščerba je skoraj padla iz rok in v nihajoči svetlobi se jima je zazdelo, da je nekaj hušknilo v temo. »Perkmandlc!« sta glasno jeknila oba hkrati. Počasi sta dvignila svetilko in glej, pred njima je iz stropa visela dolga, kosmata, bela brada.

Ko sta po lestvah priplezala na dan, sta vsem knapom in doma pripovedovala, da sta s tavaršem videla Perkmandlca, ki se je tako hitro skrila, da je celo svojo brado pozabil.

Najprej o Perkmandlcovi bradi. To je mineral epsomit. Ime je dobil po kraju Epsom v Angliji. Kemično je magnezijev sulfat z vodo ($MgSO_4 \cdot 7 H_2O$). Zmlet je poznan kot grenka sol, ki jo lekarnarji uporabljajo za odvajalo. Epsomit nastopa v obliki kapnikov in v kopicastih ter skorjastih tvorbah. Barve je belkaste in rumenkaste do rjave. Ob izgubljanju vode spreminja barvo in počasi razpada. Najbolj imenitna oblika tega minerala pa je brada. To so dolgi vlaknasti, žimasti kristali, svetleče bele barve, ki so v idrijskem rudniku v šopih viseli v opuščenih starih rovih brez zračenja in dosegali celo več kot pol metra dolžine. Žal so te tvorbe sila krhke. Vse oblike epsomita, posebej še brade, so bile pogoste v idrijskem rudniku. Drugje po celinski Evropi tega ni najti, razen v rudnikih blizu Banske Štiavnice na Slovaškem.

Sedaj pa še o idrijskem poimenovanju jamskega škrate. Perkmandlc je doma edinole v Idriji. Drugje po slovenskih rudnikih imajo bergmandlce. Tam so knapi med seboj kameradi, samo idrijski knapi so med seboj tavarši. Ampak zadnja leta se tudi v Idriji pogosteje sliši bergmandlc. To ni idrijsko poimenovanje. Mlajše generacije so ga privzele od drugje. Kot skrbimo za snovno dediščino živega srebra, ki je vpisana na Unescov seznam, tako moramo skrbeti tudi za nesnovno in jo ohranjati v originalu, torej poimenovanje nekaterih specifičnih objektov, naprav in predmetov ter jamskega škrate v starem idrijskem govoru!

Idrijski govor ima obilje po idrijsko predelanih nemških besed, in če se te začenjajo s črko »b«, so se v Idriji pogosto izgovarjale kot »p«. Ne bom delal študije o idrijsčini, predstavljam le par tipičnih primerov. Pild iz das Bild (slika), pítler iz der Bettler (berač), pljeh iz das Blech (pločevina), pratfirer iz der Brautführer (nevestin drug), purmašina iz die Bohrmaschine (vrtalni stroj), prata iz der Braten (pečenka), trampihl iz der Traum (sanje) in das Buch (knjiga), torej knjiga, ki tolmači sanje. Še naprej, recimo parhauz iz das Bergmannhaus (v montanističnem smislu rudarska hiša). Prejntuta je nastala iz die Brennhütte (žgalnica), Pront iz der Brand (požar, gorenje, tudi krčevina, laz), Perg – za nepoučene vzpetina nad cesto pri stari pošti do Komunale - iz der Berg (gora, hrib, grič). Rudarji so rekli jalovini perh iz Berge (v montanističnem pomenu »žamlaga«, neorudeno kamenje, skalovje, gore) in končno Perkmandlc iz das Bergmännchen (škrat, gorski/jamski možic). Redkeje je bilo slišati celo prekmandlc. Pri tolmačenju sem uporabil Nemško-slovenski slovar A. A. Wolfa iz leta 1860.

Na Kalvinu, Padgure, u Gas, kjer sem živel kot mulc, so vedno govorili Perkmandlc. V parhauzu Padgure so me stari knapi Matevž Kobal, Andrejč Bončina, Stane Tušar (Štrikavc) in stric Janez Bončina, vedno hecali, da so videli Perkmandlca. Ko sem hodil gledat šala (jamsko dvigalo za ljudi in material ter rudo) v Frančiške, me je stric Nace Pišlar, ki je bil hauptmašinst, vedno dražil, da mi bo iz jame pripeljal Perkmandlca! Šinkovec, oče pokojnega zdravnika Janka Šinkovca, je vozil mašino od Kajzer do Bašerije. Ker smo se mulci vedno obešali na hunde in se vozili, je nas odganjal z besedami: »Marš duol s hundov mulci, če nje bu Perkmandlc paglidau van iz šute!«

In kako naj pišemo staro idrijski izraz za idrijskega jamskega škrate? Z veliko ali z malo začetnico? Slovenisti so mnenja, da je oboje lahko prav. Generacije knapov so ga nagovarjale naj jim pokaže pot do rude. Idrijski jamski škrat ima določen izgled in lastnosti. Postaja neke vrste posebljen razpoznavni znak Turističnega rudnika Antonijev rov in je hkrati že tržni element. Zato ga mi pišemo z veliko začetnico.

Naši predniki so nam zapustili bogato dediščino in Perkmandlca. Zato smo ga tudi mi filatelisti predstavili s pravim idrijskim imenom! Po objavi razlogov v medijih za tako poimenovanje idrijskega jamskega škrate, se je to ime prijelo. Tudi pravljica o njem, ki jo je na osnovi zgodbe Anke Vončina napisal Robert Šabec, govori o Perkmandlcu in ne o Bergmandlcu. Z zaprtjem Rudnika nas Perkmandlc ni zapustil. Od leta 1898 dalje, ko je bila zgrajena občinska palača, ga lahko vsak dan vidimo na vrhu njenega pročelja, kako izza kolena rudarja zvedavo opazuje Idrijo in Idrijčane, kako spoštujejo in negujejo knapovsko tradicijo. Filatelistično društvo Idrija se s tem prav lahko pohvali pred krajem in svetom!

JUBILEJ PARTIZANSKE BOLNICE FRANJE

Niko Jereb

Vseskozi prisotna humana skrb za ranjence v drugi svetovni vojni proti fašizmu in nacizmu je narekovala gradnjo skritih partizanskih bolnic. Delovalo jih je kakih 120, v katerih se je v letih 1942 do 1945 zdravilo več kot 15.000 ranjencev. Po kapitulaciji Italije jeseni leta 1943 je bilo potrebno tudi za ranjence na območju severne Primorske in Gorenjske postaviti bolnico. Dr. Viktor Volčjak, ki je vodil akcijo, je izbral sotesko Pasice v Dolenjih Novakih pri Cerknem, ki mu jo je pokazal domačin Janez Peternelj iz Podnjivča. V zelo težkih naravnih pogojih, v dnu strmega skalovja, nad hudourniškim potokom Čerinščica, so bile zgrajene prve lesene barake, v katere so okrog božiča 1943 že namestili prve ranjence. Bolnico so vseskozi dograjevali in obnavljali. Štela je med najbolj opremljene, kjer so opravljali najzahtevnejše kirurške posege. Delovala je do 5. maja 1945.

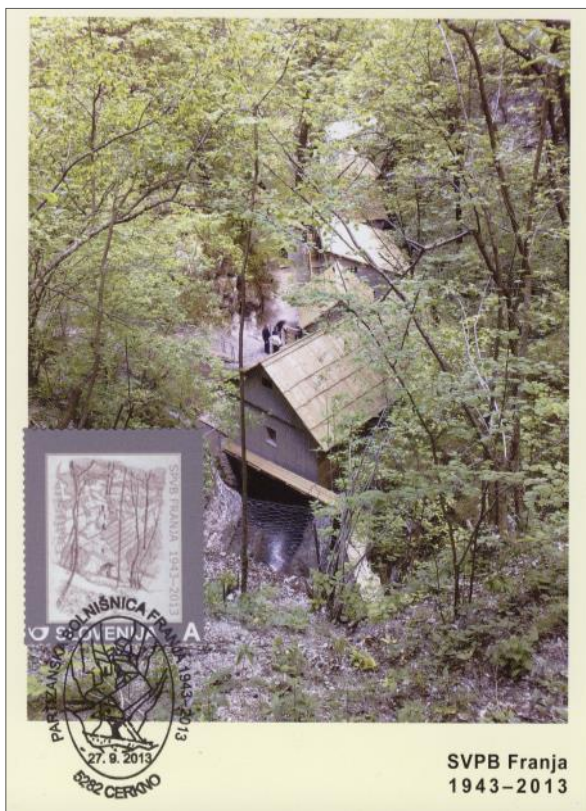
Kot rečeno, je bolnico ustanovil dr. Viktor Volčjak, ki je bil njen prvi predstojnik. Rodil se je leta 1913 v kraju Virmaše pri Škofji Loki. Leta 1944 je vodenje predal dr. Franji Bojc Bidovec, ki je bila prav tako rojena leta 1913 in sicer v Nemški vasi pri Ribnici. Dr. Volčjak pa je še naprej skrbel za oskrbo in varnost bolnice. Bil je namreč načelnik sanitetnega odseka IX. korpusa. Ob bolnici Pavla je bila Franja najbolj znana zdravstvena ustanova te partizanske formacije, ki je predstavljala udarno moč gorenjsko-primorskega partizanstva. Razlog, da je dr. Franja bolj znana kot njen ustanovitelj dr. Volčjak je preprosto. Bolnica se imenuje po njej. Zanimivo pa je, da je to ime predlagal sam dr. Volčjak. Tudi to je zanimivo, da so sicer manjše partizanske bolnice na Primorskem nosile imena po zdravnicah za razliko od drugih po Sloveniji.

Kljub temu, da sta dr. Volčjak in dr. Franja požrtvovalno skrbela za ranjence in vsem težavam navkljub uspešno vodila bolnico, sta vseeno padla v nemilost zaradi spletkarjenj dveh politikomisarjev. Bila sta leta 1944 celo aretirana, a v postopku se je izkazalo, da so bile vse obtožbe skonstruirane in zlonamerne. Zanju so se zavzeli tudi njuni kolegi zdravniki, predvsem dr. Bogdan Breclj. Seveda sta bila oprana vseh obtožb. Vendar grenke izkušnje nista pozabila. Dr. Franja se je večkrat spomnila teh krivih obtožb v svoji knjigi spominov Ni neskončnih poti.

V SVPB Franji se je zdravilo 578 težjih ranjencev, skupaj pa čez 900. Poleg Slovencev in pripadnikov drugih republik nekdanje Jugoslavije so bili oskrbe deležni še Rusi, Poljaki, Italijani, Francozi, dva Avstrijca in dva Američana.

Skratka, v bolnici Franji v času gorja in bolečin ni bilo meja med narodi, saj so bili vsi njeni varovanci deležni zdravstvene in humane pomoči.

Zaradi njene vloge med vojno je bila leta 1952 izdana odločba o zavarovanju tega spomenika. Od leta 1963 dalje je pod okriljem Mestnega muzeja Idrija, ki s svojim oddelkom v Cerknem vzorno skrbi zanjo. Kot dragocen simbol humanosti, plemenitosti in tovarištva mednarodne širine, je vpisana na Poskusni seznam svetovne dediščine pri Unescu in nosi Znak evropske dediščine. Leta 1997 je prejela priznanje, ki ga je v zahvalo in pomoč podelilo Ameriško združenje med vojno rešenih letalcev.

Bolnica je vzdržala viharje druge svetovne vojne, a naravi se ni mogla zoperstaviti. V januarju 1989 jo je močno poškodoval kamniti plaz. Najhujša nesreča pa jo je doletela septembra 2007. Divja povodenj jo je dobesedno odnesla. Pretresljivi naslovi v medijih Bolnice Franje ni več! so sprožili široko, tudi mednarodno akcijo reševanja in sanacije. Njena simbolna in sporočilna vrednost kot spomenika humanosti v najširšem pomenu besede je bila potrjena z uspešno obnovo. Meseca maja 2010 je Partizanska bolnica Franja znova sprejela obiskovalce. Leta 2013 je na večer pred božičem SVPB Franja dočakala 70 let obstoja. Jubileju sta se pridružili še stoletnici rojstva dveh vodilnih »franjevcev«, dr. Viktorja

Volčjaka in dr. Franje Bojc Bidovec. Hkrati je potekala tudi 60-letnica Mestnega muzeja Idrija in 35-letnica Cerkljanskega muzeja!

Jubilej Partizanske bolnice Franje je počastilo Filatelistično društvo Idrija, ki je v sodelovanju z Mestnim muzejem Idrija izdalo spominsko osebno pošto

znamko, priložnostni poštni žig in razglednico, kar združeno predstavlja maksimum karto. Znamko in žig je oblikoval Cveto Koder, univ. dipl. arh. iz Idrije, ki je prispeval tudi foto posnetek bolnice. Žig je bil v uporabi na pošti 5282 Cerčno. Maksimum karta nosi zaporedno številko 100! To pomeni, da je FD Idrija pripravilo in izdalo najmanj že 100 različnih poštno filatelističnih obeležij od ustanovitve leta 1949 pa do navedenega obeležja. Dodajmo še zanimivost. Naš priložnostni ovitek, izdan v počastitev praznika občine Idrija leta 1983, nosi zaporedno število 1. Oblikoval ga je Cveto Koder, ki je po tridesetih letih oblikoval še stoto obeležje!

V petek, 27. septembra 2013, je bila v Cerkljanskem muzeju slovesna promocija tega obeležja, posvečenega 70. obletnici ustanovitve Partizanske bolnice Franja. Zbrane goste sta nagovorila Ivana Leskovec, direktorica Mestnega muzeja Idrija in Franci Jereb, predsednik FD Idrija, ki je predstavil spominsko izdajo maksimum karte. Ob tej priliki je poudaril dolgoletno, uspešno sodelovanje FD Idrija in Mestnega muzeja Idrija ter simbolično predal komplet vseh društvenih izdaj direktorici Ivani Leskovec. Milojka Magajne pa je zbrane s sliko in besedo popeljala skozi zgodovino SVPB Franje. Dogodek je pospremila še filatelistična razstava s partizansko tematiko. Na ogled so bili ovitki, znamke in žigi ter osnutki zanje, ki sta jih izdelala vrhunska slovenska umetnika Božidar Jakac in Ive Šubic. Te eksponate je prispeval član našega društva Janko Štampfl iz Ljubljane, Silvester Bajc pa prve razglednice Bolnice Franja. Povejmo še, da je Filatelistično društvo Idrija to pot že tretjič obeležilo Franjo in sicer prvič leta 1986 ob milijontem obiskovalcu, drugič leta 2003 s priložnostno poštno znamko in ovitkom prvega dne ter maksimum karto ob njeni 60-letnici in ob 70. obletnici. S to prireditvijo se je Mestni muzej Idrija tudi vključil v program dnevov evropske kulturne dediščine 2013.

Kot zaključek prispevka še naslednji zapis:

»Dne 23. decembra 1943 je bila baraka gotova. Božični večer je prva skupina ranjencev že praznovala v novem domovanju. Kako so se začudili z belim papirjem obiti steni, pogradom s slamnicami in toplimi odejami ter belimi rjuhami, veliki lončeni peči na sredi barake. Na zgornji strani njihove sobe sta viseli Titova in Stalinova slika nad vrati. In če so se ta vrata odprla, je zadišalo iz kuhinje kot ob domačih praznikih.«

Ti stavki, ki jih je zapisal nekdanji »franjevec«, izžarevajo iskreno hvaležnost trpečih ranjencev vsem, ki so postavili bolnico, delali v njej in zanjo skrbeli.

SPOMIN NA IDRIJSKEGA ROJAKA ŠAHOVSKEGA VELEMOJSTRA VASJO PIRCA

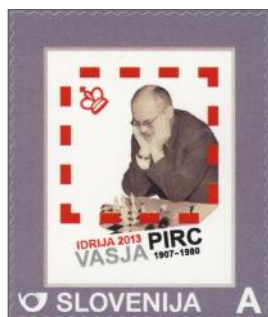
Slovenski šahovski in filatelistični praznik

Silvo Kovač

V spomin na znamenitega rojaka, šahovskega velemojstra Vasjo Pirca (1907 - 1980) smo prizadevni šahovski ljubitelji iz Idrije 12. oktobra 2013 svečano odkrili spominsko ploščo. Oblikoval jo je arhitekt Silvij Jereb, na rojstni hiši, na Mestnem trgu 14 v Idriji. Tako smo uresničili obljubo iz leta 2007, ko smo ob 100-letnici rojstva velemojstra Vasje Pirca skupaj z idrijskimi filatelisti in Pošto Slovenije izdali priložnostno poštno znamko.

Spominska plošča bo obiskovalce nekdanje rudarske Idrije spominjala, da je bil drugi slovenski šahovski velemojster Vasja Pirc: nosilec zlate in dveh bronastih olimpijskih medalj, petkratni državni prvak, utemeljitelj Pirčeve obrambe in šahovski vzgojitelj.

Slovenski šahovski praznik smo povezali s 60-letnico podelitve velemojstrskega naslova Vasji Pircu leta 1953, za rezultat, ki ga je Pirc dosegel že leta 1938 v Lodzu na Poljskem. Svetovna šahovska federacija FIDE je po 15 letih uradno podelila ta najvišji šahovski naslov. Naključno se je Vasja Pirc prav takrat leta 1953 mudil v Idriji, kjer je odigral simultanko. Ko mu je takratni tajnik Šahovskega društva Srečko Logar, ki je bil med drugim tudi aktiven filatelista, prinesel časopis z objavo te novice, je bil Pirc zelo srečen in je ves zadovoljen sprejel tudi prvo čestitko rojaka.

Praznovanje v Idriji smo popestrili z izdajo osebne poštne znamke z likom Vasje Pirca in priložnostnim poštним žigom, ki ga je oblikoval Nande Rupnik, razstavo s predstavitevijo velemojstrove bogate zapuščine in več kot 65 – letne

dejavnosti idrijskih šahistov, s šahovsko simultanko v idrijski kavarni z vele-
mojstrom Juretom Škobernetom in priložnostno filatelistično razstavo s šahov-
sko tematiko uveljavljenega zbiralca Kristjana Mavra iz Nove Gorice.

Spominsko ploščo so odkrili dr. Tomaž Subotič, predsednik Šahovske zveze Slovenije,
Silvo Kovač, predsednik Šahovskega kluba Kolektor Idrija
in minister za izobraževanje, znanost in šport dr. Jernej Pikalo, ki je bil tudi slavnostni govornik.

Bogato dediščino o ustvarjalnem delu in tek-
movalnih rezultatih vele mojstra Pirca so na
priložnostno razstavo pri Črnem orlu posre-
dovali hčerki Jožica in Jelena ter sinova
Raša in Vasilij Pirc, ki so se tudi udeležili
svečanega odkritja spominske plošče.

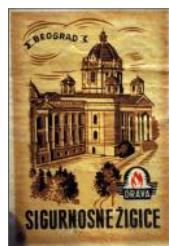
V Idriji smo tako prvi v Sloveniji postavili
spominsko obeležje šahistu. Tokrat zasluž-
nemu rojaku – drugemu slovenskemu šahov-
skemu vele mojstru Vasji Pircu. S tem de-
janjem, ki je plod donatorjev, organizacijskega
odbora, ki ga je vodil Samo Bevk, ter števil-
nih posameznikov, želimo, da se šahovski
ljubitelji širom Slovenije spomnijo sloven-
skih šahovskih mojstrov, ki so ime naše
domovine ponesli v širni šahovski svet.

Naše zbirke pripovedujejo MOJIH 50 LET - MANJ AKTIVNO, A VZTRAJNO

Leo Xhoko

Zbiranje znamk se je zame začelo praktično že pred več kot pol stoletja. S prijateljem Tonetom (sinom, starejši se boste sigurno še spomnili doktorja Novaka) sva se prav zagnano lotila zbiranja znamk že kot osnovnošolca. Od prvotnega zbiranja sličic vžigalčnih škatlic je bil prehod na zbiranje znamk logičen. Zgled nama je bil g. Srečko Logar, ki nam je bil vedno na razpolago tudi z nasveti. Če se prav spomnim, smo imeli na Osnovni šoli tudi že Filatelistični krožek, ki ga vodil g. Logar, vendar kakšnih podatkov ali zapisov o tem nisem našel.

Predstavniki vžigalčnih škatlic serij šport, ribe in znamenitosti SFRJ

V začetku sem zbiral praktično vse kar mi je bilo dosegljivo in za to vedno porabil tudi del žepnine. Kmalu pa smo ugotovili, da je stvar preobsežna in smo se opredelili za tematike, ki so nam bile zanimive, predvsem pa lepe na pogled, kot naprimer favna in flora, različni športi, ter mogoče kot tematika še posamezne države, ki so izdajale velike naklade »živobarvnih« velikih znamk, kar pa se je kmalu izkazalo kot neproduktivno.

Italija pred 1943

Predsedniki ZDA

Po odkritju v redko odprti stari omari izdaje jugoslovanskih kuvert z dvojčki v cirilici in latinci in žigom prvega dne 29. 11. 1945, sem se bolj osredotočil na zbiranje domačih« znamk, se pravi Jugoslavije. Pri krožku smo tudi že spoznali zbiranje novih, nežigosanih znamk tako, da sem od leta 1960 dalje polnil album s temi znamkami. Tematika favna in flora ter šport pa se je obdržala v mejah sprejemljivega za takratne možnosti.

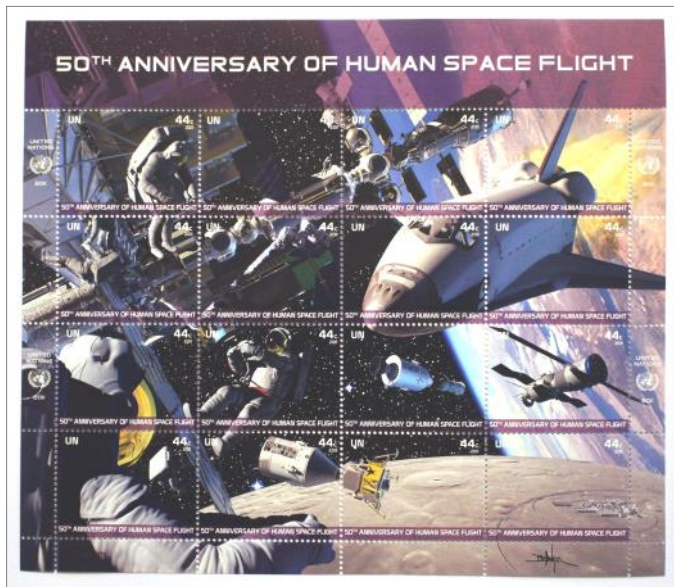
List iz albuma Marini - Jugoslavija 1962

СССР – Obljetnica Leninevega rojstva 1970

Zbiralne liste za album smo si izdelovali sami, kar smo videli tudi pri starejših filatelistih, pri katerih smo občudovali njihove bogate zbirke znamk, ki so segale prav v začetke izdaj znamk na našem ozemlju, ki so bile za nas nedosegljive. Tukaj lahko ponovno omenim g. Srečka Logarja in če se prav spomnim

posebej še g. Trevna in g. Majnika. Ob neki priložnosti sem v eni od zbirk videl grafične liste italijanske firme Marini, ki sem si jih tudi sam omislil kljub temu, da je bila cena prilično visoka, tako, da je moja dotedanja zbirka Jugoslavije iz kuvert pristala na ličnih listih Marinija, ki sem jo seveda dokončal z osamosvojitvijo Slovenije.

Blok OZN ob 50-letnici poletov v vesolje

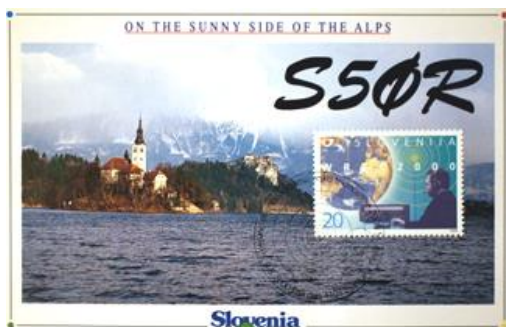
Pri delovanju v raznih krožkih na idrijski gimnaziji so moje zanimanje pritegnile zanimive izdaje znamk OZN, kar je naslednja leta obogatilo tudi mojo zbirko kot posebna tematika. Zadnja leta pa so njihove izdaje začele rasti v obliki karnetov, pol, knjižic z bogatimi izdajami znamk, kar se nekako ne sklada z mojim videnjem »zbirke znamk«. Tudi silno neprirodno je tako zbirko nekomu pokazati in predstaviti. Ne predstavljam pa si tudi razstave, kjer je potrebno knjižico znamk listati, skratka neperspektivno pri dejstvu, da je tudi cena letne izdaje OZN zelo visoka.

Zaradi moje precej raznovrstne aktivnosti na raznih področjih (potapljanje, radioamaterstvo, fotografija, motociklizem in mogoče še kaj...) se je filatelija omejila le na zbiranje tekočih izdaj Slovenije, OZN, priložnostne zanimivosti izdaj Radioamaterske in radijske tematike, ter sledenju dosegljive literature. Kljub stalni uporabi Interneta pa se tega medija na področju filatelije še nisem posluževal, kar bo mogoče v bodoče vsestransko priročno, zanimivo in morda moj nov izziv.

RADIOAMATERSTVO IN FILATELIJA

Leo Xhoko

Glede na to, da je izdaja znamke in kuverte z znamko in žigom Prvega dne primerna obeležitev nekega pomembnega dogodka ali obletnice, smo to izkoristili tudi radioamaterji. Ob organizaciji svetovnega prvenstva WRTC-2000 Bled, Slovenia, je Pošta Slovenije izdala znamko z motivom radioamaterja ob radijski postaji, z ozadjem Zemlje ter antene ki ponazarja oddajo radijskih valov.

Moja radioamaterska QSL kartica z znamko WRTC z žigom Prvega dne

Naslednja priložnost se je ponudila ob 50-letnici Radio kluba Cerknno, ki smo ga obeležili s srečanjem radioamatejev na lokaciji Črni vrh nad Cerknim, kjer imamo že leta locirano uspešno radioamatersko postojanko ter izdajo osebne pošne znamke z motivom elektronskega tastra in emblemom radiokluba Cerknno.

Osebnni pošni znamki ob 50. in 55. obletnici Radio kluba Cerknno

Da pa ne bi prekinili tradicije, sploh pa zaradi odmevnega praznovanja pred nekaj leti, smo čez pet let – ob 55-letnici RK »Cerknno« srečanje na Črnm vrhu zastavili širše, ter povabili večje število slovenskih radioamaterjev, funkcionarjev Zveze radioamaterjev Slovenije in predstavnikov sosednjih klubov. Ob tej priliki smo organizirali tudi dve strokovni predavanji in sicer o »Sončni aktivnosti«, od katere je močno odvisno naše delo na radijskih valovih, ter o najnovejši tehnologiji radijskih postaj – SDR (Software Defined Radio), kjer nam računalniki omogočajo naš hobi še zanimivejši. Predsednik ZRS pa je ob tej

priložnosti podelil tudi Bronaste, Srebrne in Zlate Plakete ZRS članom RK Cerkno za uspešno delo na radioamaterskem področju. To je bila torej spet priložnost za izdajo priložnostne osebne znamke. Moj prispevek ob izdaji obeh jubilejnih znamk pa je bil moj design znamk.

Da pa ne ostanemo samo v »domaćih logih«, še en primer dolgoletne vsestranske promocije radioamaterstva vsako leto tudi na filatelističnem področju. Vsako leto se 3. vikend meseca decembra odvija radioamatersko tekmovanje imenovano RAEM. Organizira ga Zveza radioamaterjev Rusije v počastitev ruskega akademika Ernsta Krenkla, rojenega 1903. Poznan je bil po svojem neobičajnem radioamaterskem znaku RAEM (Običajni ruski radioamaterski znaki so sestavljeni iz dveh črk, številke in še dveh ali treh črk), ki je služil kot identifikacija ruske arktične postaje na Severnem tečaju in mu ga je ministrstvo za komunikacije USSR dovolilo tudi za kasnejšo radioamatersko uporabo. Leta 1938 je postavil tudi takratni »rekord« z vzpostavitvijo radijske zveze z Zemlje Franca Jožefa (Arktika) z Antarktiko. Bil je Heroj Sovjetske zveze, doktor geografske znanosti, ruski poslanec, dolgoletni predsednik Radioamaterske zveze USSR in tudi dolgoletni predsednik Filatelistične zveze USSR.

Moja diploma za tekmovanje RAEM leta 2011. Uvrstitev na 22. mesto ni bila najboljša. Če pa vemo, da je dnevnik tekmovanja poslalo 1206 tekmovalcev, to vendar ni tako slabo.

Člani RK Cerkno ob podelitvi priznanj ZRS s predsednikom ZRS

Toliko za tokrat, kaj več o radioamaterjih pa si lahko ogledate tudi na internetu
<http://www.s50e.si/>

FILATELISTIČNA KARIKATURA

Silvester Bajc

TOMAŽ PUC – nov član FD Idrija

Vojko Rejc

Tomaž, lep pozdrav!

Pišem ti, kot sva se že večkrat pogovarjala po telefonu. Na nek način si dopisni član našega društva, poznan predvsem po mojem pripovedovanju, pa vendar še vedno neznanka. Zato te naprošam, da za društveno glasilo napišeš nekaj o sebi in svojih zbirateljskih nagnjenjih. Vem, da ti je ljuba filatelija, toda to je zelo obširen pojem, pa nam povej, kaj vse obsegajo tvoje zbirke in zakaj si se odločil ravno za zbiranje znamk.

Ko sem bil s Tatjano in Miro pri tebi na obisku, sem v tvojem kabinetu opazil lepo zbirko miniaturnih stekleničk alkohola. V pismih in telefonskih pogovorih si mi večkrat omenjal zagnanost pri obnavljanju starodobnih traktorjev. In res, v delavnici, lopi in tam zadaj za sadovnjakom in vrtom je bilo vse polno rezervnih delov. Pa pristavi še kakšen stavek na ti dve temi.

Kot vidiš, ti nisem postavjal konkretnih vprašanj, tako da je od tvoje dobre volje odvisno, kaj vse nam boš zapisal povedal.

Bodi pozdravljen, Vojko

Vojko, lep pozdrav!

Hvala za poslano pismo, glasilo in znamke.

In kje začeti, da bi napisal v nekaj vrsticah vse o sebi in svojem življenju? To bi postal že roman. Kakor že veš, sem se leta 1993 na petek trinajstega hudo poškodoval v prometni nesreči. Po enoletni odsotnosti iz domačega okolja sem se vrnil iz rehabilitacijskega inštituta Soča, zopet na petek, tokrat štirinajstega. Kmalu sem se odločil za nadaljnjo poklicno izobraževanje in tako sem v letu

1997 končal višjo strojno tehnično šolo v Ljubljani. Ker pa zame ni bilo več delovnega mesta v nekdanjem podjetju Hydrovod, so me konec leta 2000 upokojili.

Tukaj se začne moja nova življenjska pot. Kaj zdaj, kaj početi in s čim si na najboljši način zapolniti svoj prosti čas in dvigniti kakovost svojega življenja? Že od rane mladosti sem se rad ukvarjal s »šlosarijo«, za katero me je seveda navdušil oče. Tako sem se odločil tudi za svoj prvi poklic strojnega ključavničarja. Z očetom sva že pri mojih štirinajstih letih obnovila traktor Stayer. Potem so se vrstili še drugi kmečki stroji, tudi kosilnice. Prav zdaj obnavljam traktor Stayer letnik 1948. Zaradi svoje častitljive starosti si prav gotovo zasluži temeljito obnovo.

Da se končno posvetim še svoji filateliji. Tudi zanjo je »kriv« oče. Že po prometni nesreči mi je nekega zimskega večera v roke dal star album s francoskimi znamkami. To je bila nekakšna zapuščina njegove tete, ki je živela v Franciji. Tako sem počasi začel zbirati znamke s celega sveta. Z leti pa sem uvidel, da je to prevelik zalogaj in sem se odločil samo za države, v katerih imam svoje sorodnike. Na vrsto so prišle Francija, Češka, Slovaška, Jugoslavija (današnji samo Slovenija in Hrvaška), Švica, Nemčija in Švedska. Ta, zadnja je izjema. Tam nimam »žlahte«, ampak je to zgodba zase. Morda kaj več o njej ob drugi priložnosti. Ni treba poudarjati, da ima vsako zbirateljstvo vzpone in padce, čas napredovanja in mirovanja. Vendar če imaš okoli sebe prijatelje, ki ti pri tem lahko pomagajo, je vse dosti lažje. Tako sem pred nekaj leti na dopustu v Laškem spoznal gospoda Marjana Bajca. Kar hitro sva se »ujela« in tako je prišlo tudi do pogovora o mojih pogledih na življenje in kaj vse me zanima. Omenil sem mu filatelijo in takoj mi je bil pripravljen pomagati pri lažjem zbiranju. Tako vidiš Vojko, sva se takrat spoznala tudi midva. In sčasoma sem postal tudi član, potihoma lahko že rečem, našega društva FD Idrija. Žal pa gospoda Bajca ni več med nami, da bi se mu lahko še enkrat zahvalil, sem pa še kako vesel, da sem zaradi njega spoznal veliko ljudi in sklenil nova prijateljstva. Poleg filatelije sem se podal še v eno vejo zbiranja. To so značke. Vendar kot opažam, je to zbirateljstvo nekako zamrlo, tako da je pri meni še vse v povojih.

Mislil si, da bi bilo mojega pisanja zaenkrat dovolj. Na koncu naj še povem, da je filatelija ena tistih vej zbirateljstva, ob kateri se učiš vse življenje in je v njej prisotna vsa zgodovina človeštva.

Lep pozdrav tebi in ostalim!

Tomaž

Mlaka, 23. 3. 2014

POZDRAV IZ OMANA

Niko Jereb

Sultanat Oman, dežela tam doli na koncu Arabskega polotoka, mi je že od nekdaj skrivnostno dišala. Nisem si mislil, da jo bom kdaj videl. Ampak, marsikaj nepričakovanega se nam zgodi in februarja letos sem se znašel v tej deželi zlata in kadila ter se po njej potepal. Za nas je skrbela Agencija Oskar.

Sultanat Oman se turizmu odpira šele zadnja desetletja, ko je prevzel oblast sultan Qaboos in se lotil modernizacije države na vseh ravneh. Državna blagajna se namreč polni s petrodolarji. Popotovanje smo začeli v glavnem mestu. Muscat ima milijon prebivalcev in je razpotegnjen po ozkem pasu ravnine med gorovjem Al Hajar in morjem. Kot center šteje stari del mesta, imenovan Matrah s sukom in pristaniščem, kjer je bila prav takrat zasidrana sultanova jahta Al Said, ki je menda četrta največja zasebna jahta na svetu. Sprehode po kornišu in raziskovanje suka si je vsak po svoje privoščil. Na ogled sultanove palače, vojaške akademije, ki kot trdnjava bdi nad zalivom, mošeje in drugih znamenitosti pa smo morali skupaj z avtobusom zaradi velikih razdalj.

V notranjosti dežele smo občudovali stare utrdbe, posebno v Bahli, ki slovi po zlih duhovih džinijih, v katere tukajšnji prebivalci povsem verjamejo. V zbirki pravljič Tisoč in ena noč ti često nastopajo. Spomnimo se samo Aladina in njegove čarobne svetilke! Eno najstarejših mest v Omanu, Nizwa je bila svoj čas prestolnica. Leži na južnem vznožju omenjenega gorovja in vse naokrog po ravninskem delu jo obkrožajo nasadi datljevih palm. Ta predel je bogat s podtalnico, ki omogoča poljedelstvo in gojenje predvsem datljev. Potem smo se presedli v džipe in se podali v divjino, proti najvišji omanski gori Jebel Shams, ki seže 3005 metrov visoko. Na valoviti planoti kakih 2000 metrov nad morjem smo se poskusili v nekajurnem trekingu po robu kanjona Nakhal, ki pada okrog 1000 metrov globoko. Z roba so bili kar vrtoglavi razgledi in korak je moral biti zanesljiv. Bunde in druga oblačila so bila odveč. Še v kratkih rokavih je bilo vroče! Potem nazaj v ravnino ter v puščavo Wahiba, ki je nadaljevanje puščave Ruba al Khali iz Savdske Arabije. Vozili smo čez stometrske sipine. Premetavalo in nagibalo je nas kot na barki v viharju. Kapo dol šoferjem, noben džip se ni prevrnil.

Taborjenje v puščavi daleč od civilizacije je bilo doživetje prvobitne narave. Čas se je ustavil in čez noč so neštene zvezde sijale iz globin preteklosti, da smo lahko zaslutili neskončnost. Skozi del tega nepreglednega morja rdečkastega mivkastega peska smo naslednji dan nekaj dolgih ur prašili proti drugi

skrajnosti. Prišli smo v nebesa na zemlji, v Wadi Bani Khalid. Med golimi razgretimi puščavskimi stenami hribovja teče čudovita rečica z izjemnimi tolmini. Ob bregu se sončijo datljeve palme in vrtovi zelenja. Malo višje na platuju pod strmimi stenami pa gostišče z vablljivo ponudbo. Po vsem tem pesku in suši smo se blaženi potopili in zaplavali v turkizno sladko vodo. Čez 25 stopinj je imela. Pomislil sem na zimo in sneg doma in se potunkal v globino. Iz tega Alahovega raja smo nadaljevali z avtobusom v ribiško mesto Sur na obali Arabskega morja, ki je najvzhodnejše mesto Omana. Slovi po bogati ribji tržnici in po ladjedelništvu. Značilna lesena arabska jadrnica dhow je tu doma. Izdelovali so jih iz tikovine, ki so jo uvažali iz Indije in Burme. Oman namreč nima gradbenega lesa. Tu naj bi bil doma tudi slavni Sinbad Morjeplovcevec, glavna oseba številnih pravljic iz Tisoč in ene noči!

Na skrajnem vzhodu Omana, na rtu Ras Al Jinz smo ponoči opazovali, kako čez 100 kg težke želve rodu *caretta* ležejo in zagrebajo jajca v toplo obalno mivko. Čez dan smo se pod močnim vetrom namakali v toplem Arabsem morju, pravzaprav v Indijskem oceanu. Od tu smo obrnili nazaj na sever proti Muscatu. Vzeli smo si čas za ogled znamenitega kanjona Wadi Shuab. Nekaj ur pešačenja pod prepadnimi, več sto metrov visokimi stenami po suhi strugi, ki so jo obrobljali gaji datljevih palm in občasno poživljali globoki tolmini tople vode, je bilo svojevrstno doživetje. Zadnji dan smo se znova raztepli vsak po svoje po starem delu Muscata. Na suku sem barantal za kadila in spominke in z domačini pil karak, čaj z mlekom in kardamomom. Ko sem v neki trgovinici naročal po arabsko, me niso razumeli. Le po angleško so drgnili. Mislil sem, da je moja arabščina neprebavljiva. Pa ni bilo to. Priselili so se namreč iz Kerale (Indija) in še niso bilo večji arabščine. V Omanu je namreč veliko priseljencev iz Indije, Pakistana, Bangla Deša in iz vzhodno afriških držav. Tu služijo kruh kot delavci za vse.

Sultanat Oman je velik za dobrih deset Slovenij in ima 3,8 milijona prebivalcev. Od tega je kakih 750 tisoč priseljencev iz že prej omenjenih držav. Dežela je puščavska. Izvirne pitne vode tako rekoč nima, Potrebe krijejo z razsoljevanjem morja in uvozom predvsem ustekleničene vode. Hrano večinoma uvažajo. Kmetijskih površin je manj kot 1% . V oazah pa raste prav vse. Od datljev, banan, papaj, zelenjave in lucerne za krmo. Gojijo ovce in koze ter kamele, govedoreja je v manjšini. Glavni izvozni artikli so datlji, kadilo in seveda nafta. Ta omogoča skokovit razcvet države.

Standard državljanov Sultanata Oman je dokaj visok. Celotna zdravstvena oskrba je brezplačna, šolanje prav tako. Nadarjenim je omogočeno šolanje v tujini, ki ga v celoti krije država. Zanimivo, uradni jezik v šolah je angleščina! Sultanat je izrazito ortodoksna islamska država. Islam se je v Omanu začel

širiti že v 7. stoletju. Alkohol uradno ne dobiš niti kapljice. Za prvo pomoč sem ga na lastno odgovornost pretihotapil od doma. Hrana je zelo okusna z veliko zelenjave. Jedo piščančje meso in ovčtino. Govedina je redkejša. V priobalnem območju je dnevno na voljo pestra izbira pravkar ulovljenih rib. Pijejo le ustekleničeno vodo in sokove iz sveže stisnjene eksotičnega sadja. Kava in čaj, največkrat ga pijejo z mlekom in kardamomom, sta cenejša kot pri nas. Za slabe štiri evre se lahko do sitega naješ. Njihov denar je omanski rial, ki se deli na 1000 baizov. Trenutno velja 1 rial skoraj dva evra. Ja, liter bencina pa stane 0,14 riala kar znese blizu 28 centov!

V Omanu vlada sultan Qaboos ibn Said, ki je leta 1970 odvezel oblast svojemu očetu sultanu Saidu bin Taimuru. Država je absolutna monarhija. Imajo sicer parlament, vendar je sultanova beseda glavna in zadnja. Je tudi finančni minister in hkrati minister za zunanje zadeve. Med državljani je zelo spoštovan in priljubljen, saj prihodke od nafte razumno vplaga v razvoj države. Povedali so nam, da sultan Qaboos enkrat na leto prepotuje državo, kjer se srečuje in pogovori s prebivalci.

Uvodoma sem omenil, da mi je Sultanat Oman vedno dišal po skrivnostih. Ja, Oman dobesedno diši, saj je dežela kadila. Že od nekdaj so ga pridobivali iz dreves vrste *Boswellia*. Največ jih raste na južnem delu države. Če zarezemo v drevo, se začne izločati dišeča smola. Posušena je kadilo oziroma *frankincense* imenovano. Tisočletja je bil to glavni predmet trgovanja na tem področju. Bil je tako iskan in cenjen, da je čez tedanji Oman vodila posebna karavanska pot, ki se je prav zato odcepila od Svilene ceste. Pot se je imenovala Cesta kadila. Ko so trgovci prodali robo in nakupili dovolj dragocene smole, so se karavane obrnile na sever in se znova priključile na glavno žilo Svilene ceste, ki se je končevala v Rimu.

Deželi so dolgo vladali plemenski šejki. Pogosto so se bojevali za oaze in rodovitna območja, predvsem okrog Nizwe. Zaradi pomembne geografske lege ob morju, kjer so se križale stare pomorske trgovske poti, je kmalu postal zanimiv za evropske osvajalce. Leta 1508 so del Omana zasedli Portugalci, Muscat je bilo tedaj zelo važno pristanišče na poti v Indijo. Njihova vladavina

je trajala do 1648, ko so deželo osvojili Otomanski Turki. Pregnal jih je šele sultan Ahmail ibn Said. V tem obdobju je Oman razširil svojo posest in njegova trgovska mreža je segala prek Indije do Kitajske, na zahodu pa vse do Zanzibarja in obal Vzhodne Afrike. Zanimivo, da je bil Zanzibar nekaj časa celo glavno mesto Omana! V 19. stoletju je Oman postal interesno območje Velike Britanije. Britancev so se rešili leta 1966. Proglasili so neodvisnost Omana in Muscata. Leta 1971 pa je z združitvijo obeh nastal Sultanat Oman z glavnim mestom Muscat.

Leta 1856 so v Muscatu odprli prvi poštni urad v okviru Britansko-indijske pošte. Pred izdajo lastnih znamk so v Muscatu uporabljali znamke Velike Britanije in Indije. Med letoma 1947 in 1948 so uporabljali celo znamke Pakistana. Omanske izdaje poštnih vrednotnic so kasneje uporabljali v Emiratih. Do leta 1957 jih je uporabljal Katar, Dubaj do leta 1961 ter Abu Dabi do leta 1963. Tudi Bahrein in Kuvajt sta se posluževala nekaterih omanskih znamk.

Poštna znamka je možno dobiti povsod, kjer prodajajo razglednice. Tarifo za razglednico za inozemstvo so si trgovci malo po svoje prirejali. Nekje je bila 0,15 riala kar pomeni naših 28 centov, drugje pa 0,20 rialov kar znaša 38 centov. Dvakrat cenejše kot pri nas! Vse so prispele brez označb, da so premalo frankirane. Pa še nekaj pohvalnega, poštni žigi na znamkah so bili presenetljivo čisto odtisnjeni. Sem se pa zaman oziral po nabiralnikih. Tudi poštnega urada nisem videl. Na zemljevidu Muscata je bil vpadljivo zarisan, a vožnja s taksijem bi mi vzela preveč časa, oziroma prav povedano, barantanje za ceno prevoza bi trajalo dlje, kot sama vožnja. Raje sem obiskal bližnji coffe shop, kjer strežejo okusno domačo hrano. Ko sem se že v nočnih urah vračal iz suka, sem zagledal nabiralnik tik pred nosom. Prvi in zadnji na mojem potovanju. Kot bi se bal, da ga bom izgubil, sem svedel zraven njega na tla in popisal vse kartice, ki sem jih imel v nahrbtniku ter jih s posebnim zadovoljstvom spustil v režo, nad katero je pisalo *foreign*. Vse ostale sem oddajal v hotelskih recepcijah. Nobena se ni izgubila, vse so prišle po dobrih štirinajstih dneh na cilj. Potrebovale pa so 14 dni v povprečju.

Proti domu smo leteli čez Bahrein, Kuwait in Irak ter lovili temo, a je nas neke nad Turčijo že dohitelo sonce. Skozi oblačen pokrov smo se spustili blizu Zagreba in na Brniku nas je pozdravilo celo nekaj sončnih žarkov kot spomin na vroče dni pod jasnim arabskim nebom. V desetih dneh sem spoznal le glavne zanimivosti Omana. A nekatere njegove skrivnosti ne bomo nikoli odkrili. Je bil tu legendarni Ofir? So od tod prišli Trije modri v Betlehem, sledeč svetli zvezdi in prinesli Božjemu detetu zlata, mire in kadila, je bila tu doma slavna kraljica iz Sabe, ki je očarala kralja Salomona? Uganke preteklosti so pregloboko potopljene v globinah časa minulih tisočletij.

ZAPISANO OSTANE

Vpliv japonske cesarske družine na kakovost idrijskih žlikrofov

Vojko Rejc

Iz kuhinje je omamno dišalo, ko se oglasi Tatjana: »No, Vojko, zej je pa že na miz.« Vino, skleda solate in seveda žlikrofi. Tisti pravi, nerazkuhani in brez trdih ušes. Prava kulinarična simfonija in kot pravi Niko – en žlikrof v ustih, drugi na vilicah, tretji pa na krožniku s pogledom že določen za naslednji grizljaj.

Zazvoni! Telefon. »Buh Turk, pa glih pr' južn.« Dokler sem imel še obrt, se je pogostokrat dogajalo, sedaj v penziji pa to res ni potrebno. Kljub temu vstanem in vzamem telefon. Pogovor je potekal nekako takole: »Ja, prosim?« »Dober dan Vojko, Metka tukaj. Se opravičujem, ker motim, a en problem imamo. Mogoče veste, kdo ima ključ od omare v razredu, kjer imate nedeljska srečanja?« »Ja. Vlado Štravs, tam zraven policije je doma.« »Joj, kje naj ga sedaj najdem, pa tako se nam mudi. A nihče drug jih nima?« »Hja, no ja,« obotavlja rečem, »tudi jaz jih imam.« In sem v godlji! Spet Metka: »Japonska princ in princesa prideta na obisk in varnostniki zahtevajo pregled omare.« »Pridem, Metka, pridem, samo nekaj časa rabim.«

Vzamem ključe in v atvo. Do Idrije sigurno nisem vozil po predpisih. Pred osnovo šolo me je že čakal ograjen parkirni prostor. Povsod polno varnostnikov. Z Metko odhitiva v razred. Pa spet varnostniki: na hodniku, na stopnišču, v razredu. Šolske klopi in stoli so postavljeni v polkrog, kot mavrica na nebesnem svodu, čakajoč čipkarice, da visokim gostom pokažejo svoje znanje. V kotu razreda zraven omare je stal visokorasel gospod. S pogledom me je premeril od glave do pet, nato pa vprašal kaj je zakljenjeno v omari. »Nekaj filatelističnega materiala in prva pomoč«, odgovorim in hitim odklepati. Odprem vrata in gospod se zazre naravnost v polno steklenico Jägermaistra. Z ostrim sherlockovskim pogledom oceni vsebino omare in odobravajoče prikima.

No in tukaj se zgodba skoraj konča. Počasi se vračam domov na kosilo, na pogre- te in popečene žlikorfe, ki nikakor niso primerljivi s tistimi na začetku zapisa.

In epilog. V omari ni bilo bombe, posledično tudi atentata ne. In japonski gostje so zadovoljni zapustili Idrijo in deželico na sončni strani Alp. Iz daljne dežele vzhajajočega sonca pa je prispela novica, da je princesa Kiko Akishino enega od svojih stihov posvetila idrijski čipki.

Pa še to. Omara je še vedno tam v kotu, tiste »prve pomoči« v obliki omamne pijače pa že zdavnaj ni več.

V spomin

METOD MOČNIK (14. 8. 1936 – 18. 8. 2013)

Niko Jereb

V letu 2013 se je od vseh in od vsega za vedno poslovil član društva, naš Metko. Tako smo ga prijatelji imenovali. Metod Močnik se je rodil 14. avgusta 1936 v Cerknem staršema Albini in Jožefu Močniku kot sedmi, najmlajši otrok. Oče je bil rudar in s pridnim delom si je kupil manjšo posest na Brcih. Metko je od mladih nog moral pomagati pri kmečkih opravilih. Po vojaščini se je zaposlil na Eti, kjer je dočakal upokojitev. Z ženo Jožico sta si ustvarila družino in zgradila nov dom.

Ljubezen do zemlje ga je vedno spremljala in rad je pripovedoval o svojih kmečkih opravilih. Večkrat nam je prinesel domače sadje, posebno hruške in v zimskem času kakšno steklenico imenitnega žganja, ki ga je sam zvaril. Bil je človek narave in nič čudnega, da je od mladih nog planinaril in bil eden stebrov cerkljanskega planinskega društva. Bi je prisoten domala na vseh društvenih akcijah in pohodih. Pot po slovenskih grapah in planinah mu je bila vzporedna pot ob družini, delu v službi in doma. Ta ga je žlahtnila in polnila z veseljem.

Ob vsem delu in dejavnostih pa je vedno našel čas za zbiranje poštних znamk. Ta ljubezen ga je vedno spremljala. Ustvarjal si je različne filatelistične zbirke. Z znamkami je odkrival druge dežele, njihovo zgodovino ter kulturo. Med drugim je zbiral tudi znamke Italije. Parkrat letno je hodil ponje na pošto v Gorico. Ne le zase, nabavljal jih je še za nekatere člane društva.

V Filatelistično društvo Idrija se je vpisal leta 1963. Redno je hodil na tedenska srečanja. Ustavilo ga je le neodložljivo delo ali pa planinske akcije in pohodi. Dostikrat smo ob lepem vremenu pomislili, da Metkota ne bo na srečanje. Dan bo izkoristil za pohod v gore. Pa je skoraj vedno prišel. Le na kavi, ki je vsakič zaključevala naše druženje, se ob takih priložnostih ni dolgo zadržal rekoč, da mora pred kosilom še na kakšen vrh, tudi na Javornik, ker je že tu v Idriji. Vedno je bil prijeten sogovornik in znal s ščepcem humorja povedati marsikatero planinsko dogodivščino.

Poudariti moramo, da ni bil samo zvest član društva, ki je redno hodil na sestanke, pač pa je bil član, na katerega se je bilo vedno moč zanesti pri društvenih aktivnostih. Posebej še, če smo jih prirejali v Cerknem. Ob 60. obletnici društva je za zvestobo in pridno delo v društvu prejel priznanje, najvišje odličje Filatelističnega društva Idrija.

Tudi v nedeljo v avgustu 2013 smo skupaj v kavarni pili kavo in modrovali. Metko je rekel: Naslednjo nedeljo me ne bo. Grem na pohod na Porezen!«

Ni ga bilo več nazaj. Na svoji najljubši gori je sklenil svojo življenjsko pot. Ko smo tako ob nedeljah na tradicionalni društveni kavi, je Metko v naših mislih in v besedah velikokrat z nami. Spominjamo se ga in zdi se nami, da ga ni le zaradi lepega vremena...

Modrovanje v kavarni, ko je bil Metod še z nami...

Od leve: Vojko Rejc, Ivi Ferjančič, Franci Jereb, Niko Jereb, Lado Štravs in **Metod Močnik**.

V spomin

SONJA KAVČIČ,

upravnica idrijske pošte (1977 – 2014)

Niko Jereb

Iz take smo snovi kot sanje. Še tako žive in lepe, se lahko v trenutku utrnejo v temo. In človek, še kako živ, poln ljubezni do svojih dragih, poln načrtov in prijaznosti od vseh, premine v hipu in ni ga nikoli več.

Sonja, dobrih deset let smo se skoraj vsak dan srečevali. Kot upravnica idrijske pošte si vedno znala prisluhni nam filatelistom in vedno si bila pripravljena pomagati pri projektih Filatelističnega društva Idrija. Tvoja prijaznost je dolga leta bogatila naše uradno sodelovanje.

Še na večer 28. marca letos, smo na gradu Gewerkenegg skupaj uradovali na promociji priložnostne poštne znamke, posvečene Idriji in se pogovarjali o nadaljnjih aktivnostih. A komaj tri tedne zatem smo obnemeli in kar nismo hoteli verjeti žalostni novice, da si se za vedno poslovila od vseh.

Čeprav Tvojim najdražjim ničesar ne more povrniti, kar so za vedno izgubili, naj v žalovanju najdejo moč in oporo v tistem, kar si zapustila.

Naš šopek, ki Te je pospremil na Tvoji zadnji poti smo povezali z mislijo nate in nanj zapisali: Sonji v slovo – prijatelji filatelisti.

Idrijsko -
Cerkljanska
razvojna
agencija
d.o.o. Idrija

MESTNI MUZEJ IDRIJA
MUZEJ ZA IDRIJSKO IN CERKLJANSKO

ŠAHOVSKI KLUB

"KOLEKTOR"
IDRIJA

OBČINA CERKNO

